de Zelfzwichter

2020 / 3

Molenwerkgroep Oost-Groningen
Molengemeenschap in Garnwerd
Waterbeheer Noordermolen

Uitgave van Erfgoedpartners

de Zelfzwichter

Jaargang 24, nummer 3
december 2020
ISSN 1877-7732
Losse nummers: 4 euro plus porto

De Zelfzwichter verschijnt in 2020 in de maanden juni, september en december. Donateurs van de Stichting Het Groninger Molenhuis ontvangen het blad automatisch.

DONATIES
Minimaal 20 euro per jaar

Het Groninger Molenhuis
Lopende Diep 8, 9712 NW Groningen
(050) 313 00 52
www.erfgoedpartners.nl
Rekeningnummer: NL32 TRIO 0784 8534 28

REDACTIE
Roeli Broekhuis, Ids van der Honing, Jan Kugel, Tjerd van Riemsdijk, Bert Steenhuizen, Margreet Versteeg
eindredacteur
Thea Pol
pol@erfgoedpartners.nl

Aan dit nummer werkten mee:
Herman Bink, Albert Buursma, Johan van Dijk
Hendrik Hachmer

De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden artikelen in te korten en/of aan te passen. Overname van artikelen is eerst na overleg met de uitgever toegestaan.

Vormgevingsconcept	Dineke Buist
Opmaak	Bert Holtkamp
Drukwerk	Drukkerij Tienkamp
Sluitingsdatum	16 maart 2021
kopij 2021/1	

OMSLAG-thema 2020: Molengemeenschappen
Foto omslag: molenaars Remko Verstok en Derk Klungel op de stelling van molen Edens in Winschoten; foto: Jelte Oosterhuis

Achtergrond: korenmolen De Hoop te Kropswolde
AutoCAD-tekening: Ben Hut van Wieringa molenbouwadvies

3 Molenwerkgroep Oost-Groningen
7 Spin in het web
9 Boekennieuws
11 De restauratie en de waterhuishouding van de Noordermolen
14 Molenonderhoud
19 Museale molenvondst
21 Ander molennieuws
22 Groninger molenwereld

Het Groninger Molenarchief is gevestigd in het Groninger Molenhuis
Lopende Diep 8, 9712 NW Groningen
(050) 313 00 52

Op de website www.groningermolens.nl vindt u een overzicht van bestaande en verdwenen molens, met een algemeen verhaal per molen en afbeeldingen en archiefstukken.

ZAAGMOLEN DE DAVID TE WARFFUM

Zelfzwichter
Een wieksysteem met kleppen die automatisch openen en sluiten afhankelijk van de wisselende windkracht. Eén van de verbeteringen ten opzichte van de oudhollandse zeilwieken.

TEKST: ALBERT BUURSMA

BEELD: JELTE OOSTERHUIS

Molenwerkgroep Oost-Groningen

Het interview vindt plaats in molen Edens in Winschoten. Van de molenwerkgroep zijn daarbij aanwezig secretaris Remko Verstok en één van de molenaars van molen Edens, Derk Klungel. Deze vertelt trots dat deze molen de hoogste en de oudste (1763) van Groningen is. Reden om het vraaggesprek in Edens te laten plaatsvinden, is dat dit het 'clubhuis' van de molenwerkgroep is.

Vereniging

Molenwerkgroep Oost-Groningen is in 1974 ontstaan als een werkgroep uit de IVN op initiatief van G.E. Sterenborg. Hij constateerde dat veel molenaars geen opvolgers hadden en lanceerde daarom het idee voor een molenaarscursus. Na oprichting ging de werkgroep zelfstandig verder. In verband met regelgeving en aansprakelijkheid besloot men in 1982 voort te gaan als vereniging 'Molenwerkgroep Oost-Groningen'. Het veertigjarig bestaan van de werkgroep is in 2014 gevierd in Bourtange. In 2022 bestaat de vereniging veertig jaar. Deze telt nu zo'n zeventig leden. Remko vertelt dat de Molenwerkgroep geen molens in eigendom heeft. De vereniging heeft een aantal doelstellingen, zoals het opleiden van vrijwillig molenaars, bemensing van de achttien molens in Oost-Groningen, het onderhouden van contacten met de moleneigenaren en niet in de laatste plaats het bevorderen van de onderlinge contacten.

Activiteiten

De Molenwerkgroep is een ondernemende organisatie die jaarlijks een aantal activiteiten organiseert. Sinds 1986 geeft de Molenwerkgroep ook een blad uit, Muldersnijs. Het blad staat onder redactie van Hemmo Poppen en verschijnt viermaal per jaar. Verder is er een door Joep Gründemann goed bijgehouden website www.molenwerkgroepoostgroningen.nl. Tot de vaste onderdelen hoort de voor iedere vereniging verplichte jaarvergadering met daarnaast een najaarsvergadering. De andere vaste activiteiten zijn een excursie, meestal in april, en niet te vergeten de 'nieuwjaarsvisite', op de

DERK KLUNGEL

REMKO VERSTOK

eerste zaterdag van januari. Wat de excursie aangaat vertelt Remko: 'We gaan vaak naar molens die je hier niet vindt of technieken die we hier niet hebben. Dat is ook voor leerlingen interessant.' Zo zou de excursie dit jaar, die vanwege de welbekende heersende omstandigheden uitgesteld is, voeren naar Norg, omdat een molen daar een "Bilau-systeem", een speciaal wiekensysteem, heeft. Voorts waren bezoeken gepland aan oliemolen De Passiebloem in Zwolle en een riffelarij (het billen van maalrollen).'
Remko vervolgt: 'Maar wat nooit vergeten mag worden in het programma is een locatie om te kunnen eten en drinken tussen de middag. Dat is eenmaal gebeurd; men was niet blij... De voorjaarsexcursie wordt meestal voorbereid door een vast groepje. Bij de nieuwjaarsvisite wordt vaak een tipje van de sluier opgelicht.'

Gezelligheid: nieuwjaarsvisite

Bij de Molenwerkgroep wordt naast alle werkzaamheden en activiteiten de gezelligheid niet vergeten. Een vast jaarlijks hoogtepunt is de Nieuwjaarvisite, op de eerste zaterdag van het nieuwe jaar. Derk: 'De voorzitter houdt een verhaal met een terugblik op het afgelopen jaar. Daarna volgt een heildronk op het nieuwe jaar.' Remko: 'Dan worden "boerenjongens" genuttigd.' Derk, enthousiast: 'Ja, daar wordt al aan gewerkt, die trekken al.' Remko: 'En we eten daarbij spekkedikken. Dat past echt bij Oost-Groningen.'
Derk: 'De vroegere molenaar van Bellingwolde, Enkie Kok, maalde altijd al in november spekkedikkenmeel. Hij had een geheim recept. Nu wordt het meel kant en klaar gekocht.' Remko: 'De Nieuwjaarsvisite is voor de eigen mensen van de Molenwerkgroep. Dan komen er een stuk of dertig. Er komen ongeveer evenveel bij de vergaderingen, tweemaal per jaar, die worden afgesloten met een hapje en een drankje.'
Derk: 'Het is een mooie gemeenschap. Ook al zie je elkaar bij wijze van spreken maar een keer per jaar, wanneer je elkaar weer ziet en spreekt, is het alsof de vorige keer pas geleden is.'

Opleiding

De Molenwerkgroep Oost-Groningen heeft drie instructiemolens voor praktijklessen. Naast de Edens is dat Dijkstra, eveneens in Winschoten, en Udema's Molen in Ganzedijk. Remko heeft les gehad op Dijkstra, van de bekende Bé Oomkens. Ook Derk kent die molen goed: 'Die was nog in originele staat. De molenaar was zuinig en daardoor is veel bewaard gebleven met vier maalstenen en twee pelstenen.'
Remko: 'In de wintertijd zijn er van oktober tot april theorielessen. Die worden gegeven op zaterdagochtenden van 9:00 tot 12:00 uur door instructeur en bestuurslid Jan Kugel. Daarbij spelen contacten ook een belangrijke rol. Bij die ochtenden zijn vaak andere instructeurs en molenaars aanwezig. Soms voor het opfrissen van de theorie, maar er zijn ook veel die dat gewoon leuk vinden. Leden van de Molenwerkgroep kunnen "voor niets" aanwezig zijn, mits er voldoende plaats is.' Derk heeft nog nooit een bijeenkomst gemist.

Educatie

Het educatieproject Molenmuis zit in het educatieaanbod van Erfgoedpartners en is voor de basisschoolleerlingen van de groepen 1 en 2. Remko: 'Het laat kinderen kennismaken met cultureel erfgoed.' Derk: 'Bij dit project gaan Jan Kugel en ik met een molenleskist met meelsoorten, handmolentjes en informatie naar de scholen om de leerlingen wat over de geschiedenis en werking van molens te vertellen. Een week later komen de kinderen dan naar de molen zelf.'
Remko: 'Daarbij gaat het om groepen van zo'n twintig kinderen verdeeld over drie groepjes in de molen. Voor het ene leest de juf een kort verhaaltje voor uit het boekje Molenmuis. Het andere groepje gaat met vijzels aan de slag en met handmolens graan tot meel malen. Het derde gaat naar boven om te kijken hoe de molenstenen malen en hoe zeil op de wieken gelegd wordt, na een half uurtje wordt er gewisseld. Met het bezoek van zo'n groep kun je niet alleen op een molen zijn, dus dan doen we een beroep op collega's. Dat is een kwestie van even bellen en dan heb je zo twee of drie die mee willen doen.' Derk vult aan: 'Maar meestal zijn daar ook ouders bij. We laten dan ook wel het luien zien: het ophijsen van de zakken met graan vanaf de begane grond naar de steenzolder. Ook demonstreren we hoe de wieken op de wind worden gezet: het kruien. Daarvan zijn de

kinderen vaak erg onder de indruk, eigenlijk sowieso, van de grootsheid van een molen.'
De praktijk leidde tot soms bijzondere gewaarwordingen. Remko: 'We ontdekten dat er veel kinderen waren die wel een trap opliepen, maar niet meer naar beneden durfden. We hebben toen met de scholen contact opgenomen, of ze bij de gymles traplopen wilden gaan oefenen. Eigenlijk kun je het project met de molenkist met alle groepen doen, maar dan zonder de verhaaltjes voor de onderbouw.' Derk vult aan: Het zijn niet alleen schoolkinderen uit de eigen omgeving. We hebben ook kinderen gehad uit Tsjernobyl, die hier een aantal weken logeerden bij gastouders.'

Onderlinge contacten

Al met al is de Molenwerkgroep verantwoordelijk voor heel wat activiteiten van belang voor het beheer en de promotie van de Oost-Groninger molens. Daarbij wordt het menselijk aspect niet vergeten. Remko: 'Een aantal van de leden is molenaar, de anderen zijn donateurs. Van de molenaars zijn sommigen dat alleen nog in naam. Zij zijn op leeftijd en niet meer als zodanig werkzaam.'
Dat de Molenwerkgroep Oost-Groningen vooral bedoeld is voor de achttien molens in dat deel van de provincie wil niet zeggen dat er daarbuiten geen leden zijn. Remko: 'We hebben veel molenaars buiten het gebied, die lid zijn vanwege de onderlinge contacten en activiteiten. Bij jaarvergaderingen wordt aangegeven hoe het er voor staat met de leerlingen: wie zijn er geslaagd? En daarnaast de PR en het werven van leerlingen. Vroeger was het: "Help, help", nu is het: "Dames, heren, er is nog plek". Voor leden die 25, 35 of 40 jaar lid zijn, is er aandacht in het verenigingsblad Muldersnijs en een kaartje met felicitaties namens de vereniging. Sinds enkele jaren staan lief en leed op de agenda. Bij het overlijden van een molenaar staan de molens in de rouwstand.'
Derk besluit: 'Ik vind het een hele mooie gemeenschap, elk kent elk, geen onenigheid, maar gemoedelijk.'

DEMONSTRATIE-VIJZEL, DIE WORDT GEBRUIKT VOOR EDUCATIE-DOELEINDEN

NIEMAN
MOLENBOUW
ONDERHOUD • RESTAURATIE

Bezoekadres Wierumerschouwsterweg 17
9774 TE Adorp
Postadres Hoofdweg 156
9617 AL Harkstede
niemanmolenbouw@gmail.com
+31 6 20414397

Wieringa molenbouwadvies

Geert Reinderstraat 20
9951 CC Winsum
info@wieringamolenbouwadvies.nl
(0595) 44 31 92

wieringamolenbouwadvies.nl

Koning
Molenzeilen

www.koning-molenzeilen.nl

DISCUS
UW HUISDIEREN SPECIAALZAAK
Ekkelkamp

* Tropische vissen, aquariums en benodigdheden
* Hengelsport en benodigdheden
* Vogels, vissen en knaagdieren
* Hondensport, dierbenodigdheden
* Dierverzorging en -apotheek
* Paarden- en veevoeders
* Klompen en laarzen

Fa. Ekkelkamp
Rijksstraatweg 135 Haren
tel. 050-535 02 15

TEKST EN BEELD: HERMAN BINK

Spin in het web

De molengemeenschap van De Meeuw in Garnwerd

Hoe functioneert een molen binnen de gemeenschap van een dorp of stad? Met die vraag ging ik naar Alex Buist, molenaar op De Meeuw in Garnwerd.

Aan het Reitdiep staat op een verhoging molen De Meeuw (1851). Kom je boven op de stelling dan krijg je een prachtig uitzicht op Het Hogeland aan de ene kant van het diep en aan de andere kant kijk je ver uit over het Westerkwartier. Dat ondanks het druilerige weer dat een waas over het land verspreidt als ik daar hoog boven sta.
Binnen op de stellingzolder heeft Alex Buist (1993), van beroep timmerman en hier sinds 2013 vrijwillig molenaar, een aangenaam verwarmde ruimte gecreëerd. Daar gaan we het hebben over de rol van de molen binnen de dorpsgemeenschap.
Zie die (dorps)molen als een spin in zijn web. Alle draadjes komen daar samen, de contactlijntjes met de omgeving. Ik teken de molen in het midden op een blad papier. Zo'n twaalf lijnen met verbindingen tussen mens en molen zien we er samenkomen. We lopen die nu, met u lezer, langs.

De molenaar

Alex is de eigenlijke spin, want zonder molenaar geen draaiende molen. Als jochie van zeven komt hij al op de molen. Zijn fascinatie mondt uit in het volgen van de opleiding tot vrijwillig molenaar, die hij volgt op molen De Weert in Meppel. Geslaagd in 2012 werkt hij de eerste tijd samen met molenaar Jakob Oosterhoff op De Meeuw. Door diens plotselinge overlijden in 2013 gaat Alex daar alleen verder. Hij ontvangt er bezoek en geeft de mensen voorlichting over het reilen en zeilen op de molen. Ook doet hij aan klein onderhoud, onlangs nog in de voorzomer aan de zoomlatten en de windborden.

De eigenaar

Dan loopt er uiteraard een lijn naar de eigenaar van De Meeuw: Molenstichting Winsum, met zeven molens in dit gebied. Twee keer per jaar vindt er een vergadering

plaats waar Alex aan deelneemt voor uitwisseling van ervaringen.

De collega's
Bij die vergadering ontmoet Alex ook zijn collega-molenaars. En zij houden ook contact door elkaar op hun molens te bezoeken.

Het onderhoud
Voor groot onderhoud loopt er een lijn naar molenbouwer Doornbosch in Adorp. Die komt zeker één keer per jaar langs voor onder andere het schilderwerk.

De schoolkinderen
De kinderen van de basisschool in Garnwerd zijn afgelopen jaar op bezoek geweest. Alle klassen van groep 1 tot en met groep 8. De onderwijzers en onderwijzeressen kunnen zo in hun lessen (bijvoorbeeld milieu en omgeving, geschiedenis, natuurkunde, tekenen, handenarbeid) aandacht besteden aan dit bijzonder erfgoed in hun dorp. Zelfs muziek kan aan bod komen: 'Zo gaat de molen, de molen, de molen... zo gaan de wieken, de wieken, de.....'

De toeristen en de deelnemers aan (jazz) fietstochten
Zij komen de molen bezichtigen en van het weidse uitzicht genieten. In het molenwinkeltje kunnen ze korenmeel, pannenkoekenmeel en/of mixen kopen. Er zijn plannen om er ook huisvlijtartikelen uit de omgeving te gaan verkopen.

De handwerkclub
Vrouwen uit het dorp organiseren er elk zomerseizoen, in de molen en er buiten, een zomermarkt. Daar verkopen ze hun weefproducten. Een man en vrouw uit het dorp slijten er hun glasschilderingen.

De buitenlanders
Ook uit het buitenland komen er bezoekers naar de molen. Dat zijn vooral Duitsers, maar ook Fransen. Dol op die 'Holländische Mühle". Net als veel van de andere bezoekers combineren ze dit bezoek met een hapje of een drankje in het restaurant 'Garnwerd aan Zee'. Liggend aan het Reitdiep is het van bovenaf goed zichtbaar aan de voet van de molen.

De rituelen
In de loop der jaren is er een samenwerkingsverband ontstaan tussen 'Garnwerd aan Zee' en de molen. Denk aan trouwerijen die in het restaurant plaatsvinden en waarbij het bruidspaar foto's laat nemen in en buiten bij de molen. Dat gebeurt zo'n twee keer per maand. Komt er in het dorp iemand te overlijden dan zet de molenaar de molen meestal in de rouwstand.

De concerten en het theater
In het dorp kun je huiskamerconcerten bijwonen. Die worden gegeven in woningen, maar ook in de kerk en...in de molen. De ten gehore gebrachte muziek begeeft zich tussen klassiek en populair. Eén keer per jaar is er een theatervoorstelling.

Conclusie
Ook in de 21e eeuw vervult de molen, dat stuk erfgoed uit vroegere tijden, een verbindende functie binnen een dorpsgemeenschap. Waarschijnlijk geldt dat nog meer voor een molen in een dorp dan in een stad,

Een bezoekje
Elke zondag van 14:00 uur tot 17:30 uur is de molen hier in bedrijf en te bezichtigen. Alex Buist, de enthousiaste jonge molenaar, is blij met iedere belangstellende bezoeker.

BOEKENNIEUWS

Molen Grote Geert en de verdwenen molens te Kantens 46 pag. Prijs € 3,00

Regelmatig verschijnen er van de hand van Bob Poppen zeer lezenswaardige molenboekjes. Dit keer over molen Grote Geert in Kantens en zijn verdwenen dorpsgenoten. Drukkerij Sikkema in Warffum maakte er een zeer verzorgde uitgave van. De foto's komen goed tot hun recht en dat is bij moderne druktechnieken helaas nog wel eens anders. Bob Poppen dook in de archieven en haalde zoals gebruikelijk allerlei bijzonderheden boven water. Het boekje gaat eerst in op de geschiedenis van Grote Geert en de voorgangers. Daarna beschrijft Poppen in het kort de andere molens die ooit het dorp sierden. Zelf zou ik het boekje hiermee afgesloten hebben, maar nu komt er nog een hoofdstuk over de koren-en de pelmolen in Kantens achteraan. Een hoofdstuk dat mijn inziens beter voor in het boekje had kunnen worden opgenomen.

H.A. Hachmer

TEKST: JOHAN VAN DIJK

BEELD: ANJO DE HAAN

De restauratie en de waterhuishouding van de Noordermolen

Het is misschien wel de meest gefotografeerde molen van de provincie Groningen: de Noordermolen bij Noorddijk aan de rand van de stad Groningen. Maar echt doen waar die ooit voor gebouwd is kan deze poldermolen niet meer: de oude houten vijzel is 'op' en door de veranderde waterstaatkundige situatie is malen op dit moment ook niet mogelijk. Gelukkig komt daar verandering in: vrijwillig molenaar Magda Strijkstra en technisch adviseur Anne Wieringa vertellen over de aanstaande restauratie en aanpassingen in de waterhuishouding.

Aan de rand van de stad

Voor vele fietsers en wandelaars in het recreatiegebied Kardinge ten oosten van de stad Groningen is het een bekende verschijning: de Noordermolen. Sterker nog: menig Nederlander heeft de Noordermolen in de portemonnee zitten als afbeelding op de anonieme OV-chipkaart! Sinds 1864 staat een molen op deze plek, de huidige molen is in 1888 gebouwd nadat de voorganger was verbrand. Bijna een eeuw zorgde de molen dat op windkracht de Noorderpolder (er was ook een Zuiderpolder met een eigen molen) droog werd gehouden. Nadat de molen in de jaren zeventig van de afgelopen eeuw buiten bedrijf kwam werd die aangekocht door de toenmalige Molenstichting Hunsingo en Omstreken en in 1980 geheel gerestaureerd. In 1984 werd Ties Kalk uit het nabijgelegen Ruischerbrug vrijwillig molenaar. Enkele jaren later betrokken zijn dochter Magda en haar echtgenoot Arjen Strijkstra de voormalige molenaarswoning. Al bijna dertig jaar zijn ook Magda en Arjen gediplomeerd vrijwillig molenaar en zorgt de familie Strijkstra-Kalk voor het draaien en malen van de molen. Alhoewel dat laatste er al een tijdje niet meer in zit aangezien de oude houten vijzel verrot is. Sinds 2015 is bovendien het gebied ten westen van de molen als natuurgebied ingericht (eigendom van de gemeente Groningen en in erfpacht bij Natuurmonumenten) en is de waterhuishouding, officieel het Waterstructuurplan Noorddijk, zodanig dat malen problematisch geworden is…

Molen op de tekentafel

In 2016 gingen de Molenstichtingen Hunsingo, Fivelingo en Westerkwartier op in de nieuwe Stichting De Groninger Poldermolens (SDGP). Anne Wieringa van Wieringa molenbouwadvies uit Winsum treedt op als technisch adviseur en raakte op die manier ook betrokken bij het project om de Noordermolen weer aan het malen te krijgen. “De financiering van het project komt uit ‘Groot onderhoud waaronder Restauratie Rijksmonumenten’ ofwel GRRG, van de provincie Groningen en een bijdrage van het Molenfonds van Vereniging De Hollandsche Molen” legt Anne uit. Het laatste fonds leverde ook een bijdrage voor de restauratie van de poldermolen Koningslaagte bij Zuidwolde, eveneens eigendom van de SDGP. Financiering van een restauratie is één ding, de uitvoering met een redelijk complexe nieuwe waterhuishouding als gevolg van de aanleg van het natuurgebied zorgde voor de nodige vraagstukken. “Het belangrijkste probleem was: hoe kan de molen blijven malen zonder het waterpeil te veel te verstoren en hoe wordt gezorgd dat het water in de omgeving door kan blijven stromen?” vertelt Magda hierover. Aanvankelijk was het idee om met het dicht en open zetten van diverse duikers de molen te kunnen laten malen. Een behoorlijk omvangrijk karwei dat elke keer zou moeten worden uitgevoerd als de molen zou gaan malen en dus voor de molenaars een een hoop extra werk op zou leveren. Verschillende opties kwamen op de tekentafel, maar uiteindelijk kwam Magda zelf met het idee dat straks uitgevoerd gaat worden. “De oorspronkelijke tochtsloot van de molen wordt aan weerszijden voorzien van een houten damwand” weet de technisch adviseur te vertellen. Molenaar Magda vult aan: “En om te zorgen dat de andere sloten rond de molen en de molenaarswoning door blijven stromen wordt een duiker van 40 centimeter in doorsnee onder de damwanden aangebracht.” Dit alles uiteraard ook in overleg met het Waterschap Noorderzijlvest, een van de partijen die bij het project betrokken is.

Nog meer aanpassingen

Eind goed, al goed zou je denken als je bovenstaande hebt gelezen. Echter, de Noordermolen is gebouwd om 176 hectare te kunnen bemalen en daarmee is de vijzel van de molen eigenlijk veel te groot voor de huidige aanvoer van water. “Je zou er in zo’n geval voor kunnen kiezen om de vijzelbalk dikker te maken zodat er minder water wordt opgevoerd, maar we zijn op zoek naar een andere oplossing.” Een zogenaamd knijpschot (Met een knijpschot kan handmatig de hoeveelheid water dat naar de vijzel toeloopt geregeld

worden.) kan hierbij uitkomst bieden: zo is er altijd water voor de vijzel, maar kan dit afgestemd worden op het waterpeil. De molen maalt dus niet in een keer al het water weg, maar dit wordt duidelijk geregu-leerd. “De Kloostermolen bij Garrelsweer, ook een SGDP-molen, heeft bij de grote restauratie weer zo’n knijpschot gekregen en de ervaringen daarmee zijn erg positief” voegt Anne hier aan toe. De planning is dat nog in 2020 met de uitvoering van het project kan worden gestart. Anne Doornbosch van ADH Molen-bouw zal de werkzaamheden uitvoeren. De vijzel ligt inmiddels los in de vijzelkom. Voor het verwijderen van de vijzel zijn de weersomstandigheden van belang. “Het kan behoorlijk drassig zijn rond de molen” weet Magda uit eigen ervaring. De verschillende partijen die bij de restauratie van de Noordermolen betrokken zijn, hopen dat de oplossingen in de praktijk naar ieders wensen gaan functioneren. Hopelijk duurt het niet meer lang voor de oude Noordermolen ook weer draaiende én malende op de gevoelige (digitale) plaat vast kan worden gelegd!

De zelfzwichting van de Noordermolen
Zoals de meeste molens van de SDGP (Stichting De Groninger Poldermolens) is ook de Noordermolen nog steeds uitgerust met zelfzwichting. De molen heeft dit systeem al erg lang. In het verleden is dit ook gecombineerd geweest op één roede met het Dekkersysteem en op de andere roede met Van Busselneuzen. Bij de grote restauratie van 1980 is de zelfzwichting gebleven, maar zijn de stroomlijnsyste-men weer vervangen door een ‘oudhollands voorhek’. Bijzonder aan deze molen is, dat in plaats van steekborden de onderste borden worden gebruikt als remkleppen. Deze remkleppen bewegen mee met de zelfzwichting: op het moment dat de kleppen open gaan, openen de remkleppen ook. Hierdoor vangt het gevlucht niet alleen minder wind, maar snijdt het ook minder mooi door de lucht waardoor de molen afremt. Dit systeem is een uitvinding van de firma Doornbosch uit Adorp en wordt ook wel ‘Doornbosch remkleppen’ of 'Doorn-boschkleppen' genoemd. Deze is maar op enkele molens in Nederland te vinden.

DE KAMMEN VAN HET VIJZELWIEL EN DE ONDERBONKELAAR
HET LICHTEN VAN DE VIJZEL UIT DE VIJZELKOM

Deze rubriek gaat over timmeren, schilderen en restaureren aan de Groninger molens

MOLENONDERHOUD

Poldermolen De Dellen Nieuw-Scheemda
Op zondag 20 september 2020 tegen 18:00 uur brak een van de roeden van poldermolen De Dellen in Nieuw-Scheemda af. De molenaar was op dat moment aanwezig maar bleef gelukkig ongedeerd. De schade is aanzienlijk, een voorlopige schatting gaat uit van circa € 75.000. Er is een crowdfundingsactie gestart. Informatie daarover is te vinden bij Ander Molennieuws.

Gemeente Westerwolde
De volgende bijdrage is van biotoopwachter en molenaar Joep Gründemann.

Korenmolen Veldkamps Meuln Bellingwolde[1] ziet er dit kwartaal vreemd uit. Vanaf de stelling is hij ingepakt met kleden. Dat oogt vreemd, maar de reden is de volgende: Er wordt groot onderhoud gepleegd. Het stucwerk was slecht. Dat wordt geheel

POLDERMOLEN DE DELLEN

hersteld, en ook het metselwerk wordt aangepakt. Daarna wordt de hele molen voorzien van een nieuwe stuclaag. Dat is een flinke operatie, want de hele molen moet in één keer nieuw worden aangesmeerd. Speciale restauratie-stukadoors doen dat in één dag, met wel zes man! Als dat is uitgedroogd, wordt er een speciale verf op aangebracht, die de molen weer zijn karakteristieke witte uiterlijk geeft. Om het geheel compleet te maken wordt er ook meteen geverfd, uiteraard nadat er ook aan het hout hier en daar het nodige is hersteld. Na de winter zal de molen, die ook al nieuwe fokken heeft gekregen, er weer tip top bij staan. Dat zal voor de molenaar een genot zijn om deze trots van Bellingwolde te bedienen.

Korenmolen Niemans Meuln Veelerveen[2], korenmolen De Korenbloem Vriescheloo[3], korenmolen Veldkamps Meuln Bellingwolde
In opdracht van de gemeente Westerwolde heeft Beikes schilderswacht de molen in Veelerveen, vernoemd naar de laatste beroepsmolenaar Nieman, geheel geverfd. Vervolgens werd door de schilders De Korenbloem in Vriescheloo van een nieuwe verflaag voorzien. Daarna was Veldkamps Meuln in Bellingwolde aan de beurt. De beide andere molens van de gemeente, de twee standermolens, staan er prima bij en worden goed bijgehouden. Maar veel ruimte is er niet meer om grote zaken aan te pakken. Zo moet de stander in Bourtange eigenlijk een nieuw dak hebben, want bij zelfs de kleinste buien regent het in de kast op een paar plekken. Wanneer daar iets aan gedaan kan worden, staat nu nog in het koffiedik van de molenaars want de gemeente heeft daar nog geen antwoord op.

Korenmolen Molen Edens Winschoten
Jan Kugel, molenaar van Molen Edens in Winschoten,[4] schreef de volgende bijdrage.

Eind oktober / begin november stond bij Molen Edens in Winschoten de hoogwerker van schildersbedrijf Beikes uit Winschoten. De molen kreeg een grote algehele schilderbeurt: van de kleine raampjes in de stenen onderbouw tot aan het gevlucht; van de oortjes van de stellingdekkers tot aan de baard: alles kreeg een flinke 'afkrab- en schuurbeurt'. Daarna werd het voorzien van het frisse groen, rood, wit en een beetje blauw: een Groninger molen waardig.
Ja…,de gemeente Oldambt zorgt goed voor zijn molens!
Echter…..
De foto zou deel uit kunnen maken van de molenpuzzel: 'wat zie je?'

UITEINDE WIPSTOK EDENS

VELDKAMPS MEULN BELLINGWOLDE

KOREN- EN PELMOLEN
ZELDENRUST
WESTERWIJTWERD

Ik zal de lezer er echter niet mee vermoeien. Het is het uiteinde van de wipstok van Molen Edens, liggend op een wiel van de hoogwerker. Tijdens de schilderbeurt van de molen kwamen de schilders tot de ontdekking, dat de wipstok z'n beste tijd heeft gehad. Molenmaker Nieman kon al snel even tijd vinden voor een verdere inspectie. Gelukkig bleek het alleen om het einde te gaan. Een scherpe zaag bracht uitkomst en toonde eveneens, dat de stok niet 'totaal verrot' is. Na het zagen werd de vangketting weer bevestigd en… het gevlucht kan weer veilig worden gevangen.
Zo zie je maar weer, dat het van het grootste belang is, dat alles op zijn tijd wordt geïnspecteerd. Je moet er niet aan denken, dat zo'n eind afbreekt tijdens het vangen. Goed, dat er schilders zijn!

Koren- en pelmolen Aeolus Oldehove
Molenaar Piet Reitsema van de Aeolus uit Oldehove[5] stuurde een bericht over zijn molen:
Molen Aeolus heeft een schilderbeurt gehad en is geteerd. Waar nodig zijn kleine reparaties uitgevoerd. Dit jaar worden de roeden nog doorgehaald en wordt gekeken naar de dikte daarvan. Hetzelfde gaat in 2021 gebeuren met **koren- en pelmolen De Leeuw**.[6]
Hulde aan de Firma Jellema uit Birdaard en ook aan onze nieuwe Gemeente Westerkwartier. Als je zo preventief onderhoud uitvoert, als deze gemeente doet, houden we de kosten in bedwang.

Restauratie molen Aeolus Adorp
Op 26 november werd de kap van molen Aeolus in Adorp gelicht. De restauratie van deze sterk vervallen molen wordt uitgevoerd door molenbouwer Anne Doornbosch, de buurman van de molen.
Een kort ooggetuigenverslag van Ids van der Honing:
De zwichtas hangt in de takels, in het bakje van de hoogwerker staat de molenbouwer om de zwichtas uit de askop te trekken. Na het uitnemen van de zwichtas slaan de molenbouwers de wiggen in de askop los. Dan hijst de kraan de verticale roede omhoog. Na het strijken van de binnenroede wordt het gevlucht 90 graden gedraaid om de buitenroede ook verticaal uit te takelen. De staartbalk zweeft naar de grond. Het is een wonder dat de verroeste roeden en verrotte staartbalk niet afbreken. Jarenlang achterstallig onderhoud komt in beeld. De kruilier op de staartbalk lijkt herbruikbaar.
Eindelijk kan het echte lichten van de kap beginnen. Aan vier kettingen hangen, links en rechts boven de kap, twee evenaars. Aan de askopkant zijn de evenaars met sjorbanden verbonden met de voeghoutkoppen. De achterste voeghoutkoppen hangen aan sjorlieren. De molenbouwers zijn langdurig bezig met 'balanceren', zodat de kap heel precies verticaal van de molenromp getakeld kan worden. Het rollenkruiwerk komt in zicht; de rollenwagen met ijzeren en houten rollen ligt op het boventafelement. Tegen de onderkant van de kap is de houten overring met staalplaat getimmerd. Bij het kruien draait de kap met de overring op de rollen. De kap hangt in de takels en zweeft naar beneden. Op de begane grond is de kap toegankelijk voor de restauratie. De zwaarste stukken molenhout: de voeghouten en de windpeluw komen in beeld voor inspectie en zo nodig voor vervanging. Na de kap komt de rollenring naar de grond. Op de grond is het ijzerwerk beter te repareren en te ontroesten.
De molen krijgt een noodkap. De noodkap dient in de eerste plaats tegen inregenen in de romp. De noodkap rust op de zoldervloer en niet op de bovenrand van de molen; het vaste deel van het kruiwerk is in zicht voor onderzoek en herstel. Ten derde draagt de noodkap de bliksemafleider.

Koren- en pelmolen Zeldenrust Westerwijtwerd
Het Groninger Landschap startte op 10 september met de versterkingswerkzaamheden

van molen Zeldenrust in Westerwijtwerd.[7] De molen krijgt onder andere een nieuwe fundering zodat het rijksmonument weer stevig staat. De molen liep forse schade op na de aardbeving van Huizinge in 2012, veroorzaakt door de gaswinning.
Zeldenrust, gebouwd in 1845, kwam in 2007 in bezit van Het Groninger Landschap. Na de beving in 2012 zakte de molen door zijn fundament en vormde een veiligheidsrisico voor de naastgelegen molenaarswoning. De bewoners vertrokken en de woning, eveneens een rijksmonument, werd opgekocht door de NAM.
Na jaren van overleg over het herstel van de aardbevingsschade aan de molen kwamen Het Groninger Landschap en de NAM eind 2019 uiteindelijk tot een definitief besluit. Het Groninger Landschap werd eigenaar van de woning en de NAM betaalde een vergoeding voor schadeherstel en versterking van de molen. Met zowel molen als molenaarswoning in bezit lag de weg vrij om te starten met de werkzaamheden.
Na de versterkingsoperatie zal het groot onderhoud ter hand worden genomen. Het streven is de werkzaamheden in het voorjaar van 2021 af te ronden. De molen wordt na renovatie weer opengesteld voor publiek. De molenaarswoning zal worden ingericht als vakantiewoning.

Poldermolen Kikkoman Kropswolde
(Stichting Het Groninger Landschap)[8]
De Amerikaanse windmotor Kikkoman in natuurgebied Leinwijk bij het Zuidlaardermeer is volledig gedemonteerd voor groot onderhoud. In april herrijst hij in volle glorie. De molen pompt water naar een doorstroommoeras voor herstel van de waterkwaliteit. Kijk voor meer informatie over de Kikkoman en de andere Amerikaanse windmotoren op:[9]

Poldermolen Koningslaagte Zuidwolde
(Restauratie GRRG) in eigendom van Stichting De Groninger Poldermolens
De werkzaamheden aan poldermolen Koningslaagte te Zuidwolde worden uitgevoerd in de werkplaats. De nieuwe delen van het boventafelement zijn gereed en diverse kammen voor het herstellen van de wielen zijn voorbereid. De overige werkzaamheden aan het neutenkruiwerk en het rechtzetten van het achtkant zullen later op locatie worden uitgevoerd.

Poldermolen Langelandster Garmerwolde
(Restauratie GRRG) in eigendom van Stichting De Groninger Poldermolens
Voor de Langelandstermolen is de restauratie in de werkplaats in voorbereiding. De restauratie betreft het vervangen van de staartbalk, korte en lange spruit.

Poldermolen Noordermolen Noorddijk
(Restauratie GRRG) in eigendom van Stichting De Groninger Poldermolens
Bij de Noordermolen zijn de werkzaamheden in het kader van de restauratie bij diverse partijen in voorbereiding. Eerdaags wordt begonnen met het realiseren van de kruispeilen, de houten vijzel en overige onderdelen aan het waterwerk.
In het kader van restauratie wordt de oude houten vijzel vernieuwd. Met het Waterschap is geregeld dat het polderpeil voor de molen verhoogd gaat worden door het water van de naastgelegen polder opnieuw te verbinden met de molen. Hierbij wordt er voor gezorgd dat het water aan beide zijden van de vijzelbak op het huidige peil blijft en dat het peil bij de vijzel hoger wordt. De twee zijden waar het water lager staat zullen worden verbonden door middel van duikers en afgeschermd worden door middel van damwanden.

POLDERMOLEN KIKKOMAN KROPSWOLDE

Westerse molen te Nieuw-Scheemda
(Restauratie GRRG) in eigendom van Molenstichting Midden- en Oost Groningen
Bij de Westerse molen naderen de restauratiewerkzaamheden aan de kap hun einde. De beide voeghouten, burgemeester, spantring, roosterhouten en delen van de gordingen zijn vervangen. Hierbij is tevens het kleedhout op de kap vervangen en is deze voorzien van EPDM-bekleding. De kap is reeds herplaatst op de romp en de roeden zijn gestoken. De overige werkzaamheden, ophekken van het gevlucht en het herplaatsen van de staart, dienen nog uitgevoerd te worden. Doordat het te nat is bij molen worden de werkzaamheden op een later moment uitgevoerd.

Korenmolen De Ster te Winsum
(Restauratie GRRG) in eigendom van Molenstichting Winsum
De houten kapbekleding is voorzien van een laag EPDM en daardoor waterdicht gemaakt. Er is onderhoud uitgevoerd aan het gaande werk, de kammen van de bovenbonkelaar en het bovenwiel zijn vernieuwd. De molen is voorzien van een (miva) toilet voor de molenaars en de bezoekers van de molen. De buitenroede wordt binnenkort vernieuwd met behoud van de huidige ophekking (zelfzwichting).

BOVENBONKELAAR (L)
BOVENWIEL (R)

Websites

1 groningermolens.nl/veldkampsmeuln
2 groningermolens.nl/niemansmeulnvriescheloo
3 groningermolens.nl/dekorenbloemvriescheloo
4 groningermolens.nl/molenedens
5 groningermolens.nl/aeolusoldehove
6 groningermolens.nl/deleeuwoldehove
7 groningermolens.nl/zeldenrustwesterwijtwerd
8 groningermolens.nl/poldermolenkikkomankorpswolde
9 lnkd.in/eZ55aYc of: https://www.groningerlandschap.nl/erfgoed/molens-groningen/amerikaanse-windmotoren/

Museale molenvondst

Deze keer een bijdrage van redacteur Jan Kugel.
Album 'Molens' (en Klederdrachten in Nederland)

Vanuit de nalatenschap van een molenliefhebber en verzamelaar maakte ik kennis met een prachtig album, dat ruim 90 jaar geleden werd uitgegeven. Op de harde kaft staat een stilistische afbeelding van een molen in goud
Goud is de kleur, die behoort bij een 50-jarig jubileum. Voor dit boek klopt dit helemaal, want het is een uitgave ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan in 1927 van de firma Tieleman en Dros, een conservenfabriek te Leiden. De producten van deze firma werden onder het merk 'Molen' aan de man gebracht. Dat is waarschijnlijk de reden geweest om naar aanleiding van hun jubileum een album uit te brengen, waarin molenplaatjes bij aankoop van de 'Molen'-producten gespaard en bijgeplakt konden worden.
De teksten bij dit album werden verzorgd door niemand minder dan Ir. A. ten Bruggencate.
Ten Bruggencate kennen we van de beschrijvingen en nummering van de molens in Nederland. Hij bezocht op zijn vele fietstochten door het land de molens, die hij ontmoette; beschreef ze en archiveerde ze. Hij maakte vanaf de oprichtingsdatum deel uit van het 'Dagelijksch Bestuur' als archivaris van de 'Vereeniging De Hollandsche Molen'.
De plaatjes, die gespaard en bijgeplakt konden worden, zijn ware kunstwerkjes. Deze aquarelletjes van 50 molens, verspreid over het land zijn een lust voor het oog. Wat dat betreft kunnen de hedendaagse albums van landelijke grootgrutters niet in de schaduw staan bij die van Tieleman en Dros, van de 'Conserven-Industrie' uit Leiden.

In 1949 bracht de firma nogmaals een soortgelijk album uit onder de titel 'Molens en Klederdrachten in Nederland'. Deze laatste uitgave heeft echter niet mogen bijdragen tot een glorierijk bestaan. Voornamelijk door het verlies van 'ons Nederlands Indië' ging het bedrijf bij gebrek aan afzet in 1955 failliet.

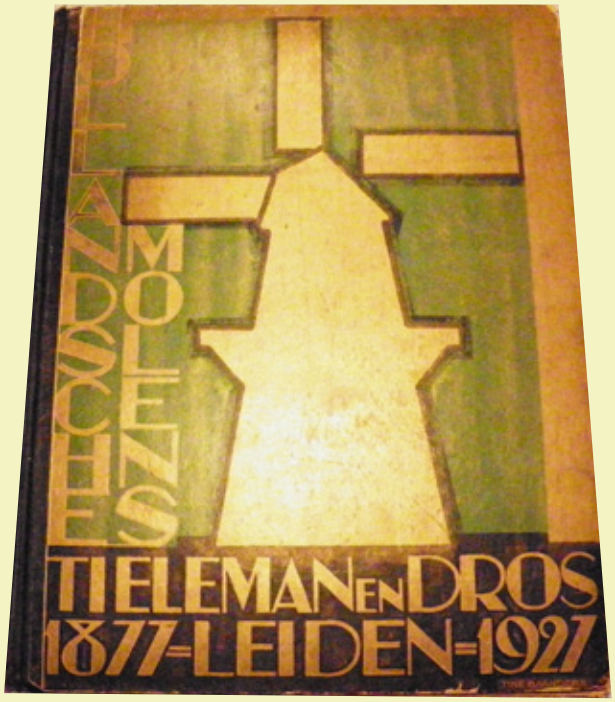

Een gelukwens bij het 50-jarig jubileum, opgenomen in het album

Ieder kent Uw GALANTINES
En Uw SNERT en Uw PATÉ.
Uw PASTEI, GEHAKT, Uw LUNCHTONG.
LEIDSCHE HUTSPOT en HACHÉ.
Met Uw ZUUR verzoet Gij 't leven.
Door zoet-zuren overvloed.
Met Uw VRUCHTENLIMONADE
Maakt Gij 't leven sappig zoet.

Het ontwerp is van de beroemde boekbandontwerpster **Tine Baanders** (1890-1971).
Behalve ontwerpster was deze kunstenares illustrator, typograaf, lithograaf, boekbinder en docent kalligrafie aan de Rietveldacademie. Ze volgde haar opleiding op diverse academies, waaronder ook in Zwitserland. Tine was een flamboyante dame, die ervan hield om met haar vaste vriendin Teun Timmer (schilderes) in lichte sportwagens rondreizen door Europa te maken.
Haar werk doet sterk denken aan Art Deco en heeft sterke banden met de Amsterdamse School.

MOLENSTEENMAKERIJ

HANS TITULAER

voorheen
HEINRICH VAN HEES

Alle soorten molenstenen, scherpdienst, afstellen, maaltechnisch advies.
Onderhoud aan oliestenen en pelstenen.
Restauratie van stenen en maalstoelen.
Kweernen, wrijfstenen, demo-steentjes.
Kneus- en scherphamers.

www.molenstenen.nl

Werkplaats: Eendenpoelseweg 6a, 6581 AB Malden, Nederland
Tel.: 0031 (0)24 696 36 54 / 0031 (0)6 53 66 76 86
E-mail: molensteenmakerij@planet.nl

Aannemers-Restauratie &
Molenmakersbedrijf
Molema
V.O.F.

Provincialeweg 4a, 9677 TW Heiligerlee. +0031(0)597 - 591660
info@molemavof.nl www.molemavof.nl

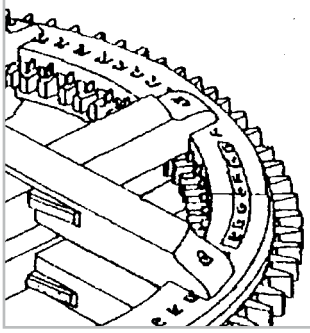

Overige zaken en gebeurtenissen over en bij molens

ANDER MOLENNIEUWS

Crowdfunding voor poldermolen De Dellen in Nieuw-Scheemda
Op zondag 20 september 2020 tegen 18.00 uur brak één van de roeden van poldermolen De Dellen in Nieuw-Scheemda af. De molenaar André Schuthof was op dat moment aanwezig, schrok enorm, maar bleef gelukkig ongedeerd. De schade is aanzienlijk en een voorlopige schatting gaat uit van circa € 75.000.

Eigenaar Molenstichting Midden- en Oost-Groningen (MSMOG) is samen met Vereniging De Hollandsche Molen (DHM) een crowdfundingsactie begonnen voor het herstel van de molen. Het streven is € 10.000,- te realiseren, hoewel meer geld nodig is. Wanneer de oorzaak bekend is en als een rapport en begroting zijn opgesteld zal de MSMOG diverse fondsen, subsidiegevers, provincie Groningen, de gemeenten Midden-Groningen en Oldambt en andere instanties aanschrijven.

Graag brengen wij deze crowdfundactie onder uw aandacht. U kunt eenvoudig een gift overmaken via de link van de actie namelijk: https://molenfonds.nl/campaigns/help-de-dellen-aan-nieuwe-roeden of via www.molenfonds.nl en vervolgens crowdfunding (knop 'geef ook') en vervolgens 'doneren' bij 'Geef De Dellen haar vleugels terug'. Overmaken op rekeningnummer NL71.INGB.0000.1135.90 van De Hollandsche Molen onder vermelding van De Dellen mag natuurlijk ook.

Cursus Molengids
De cursus Molengids gaat weer van start! Tussen januari en juli 2021 zijn er zes bijeenkomsten van een dagdeel. Nieuwe cursisten zijn welkom om het certificaat Molengids te halen. Als Molengids ben je de schakel tussen de molen en de molenaar en het publiek. Naast technische en historische kennis over molens is er veel aandacht voor het publiek: hoe ontvang je een schoolklas? Wat behelst een goede en leuke rondleiding voor verschillende soorten groepen? Het pakket bestaat uit zes verplichte modules en een afsluitende opdracht.
Pakketprijs voor zes modules: €200,-
Zie ook https://erfgoedpartners.nl/cursus/cursus-molengids-2/

In memoriam:
Piet van Tongeren
Op 30 november overleed in Groningen oud-molenaar Pieter Jacobus (Piet) van Tongeren op de leeftijd van 91 jaar. Van Tongeren was in de jaren negentig vrijwillig molenaar op molen De Liefde in Uithuizen. Later was hij geregeld te vinden op onder andere molen De Korenschoof in Noordlaren. Tevens was Van Tongeren vrijwillige molenaar op poldermolen De Witte Molen in Glimmen.

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars afdeling Groningen

Landelijke examens in Groningen
Op dinsdag 6 en donderdag 15 oktober werden de landelijke examens voor vrijwillige molenaars gehouden door De Hollandsche Molen. Op de 6e werden ze afgenomen op molen Edens in Winschoten en op de 16e waren vier kandidaten in Enumatil op Molen Ebenhaëzer aan de beurt.
In Winschoten slaagden drie van de vier kandidaten.
De geslaagden zijn:
Eduard Vroom uit Haren, die op Stel's Meulen in Harkstede, een van de molens van MSMOG, gaat draaien https://groningermolens.nl/Stel's Meulen
Fred Bloemendaal uit Emmer-Compascuum (Dr.) en
Roelant van Eijk uit Buinen (Dr.)
Fred en Roelant gaan draaien op een van de Drentse molens.

JOUKTJE VERTELT EXAMINATOR CEES KAMMERAAT 'HOE HET ECHT ZIT' OP DE EBENHAËZER TE ENUMATIL.

JOUKTJE OOST

In Enumatil slaagden alle vier de kandidaten voor hun certificaat, te weten:
Jouktje Oost uit Niezijl; ze gaat naar korenmolen De Onderneming in Vierhuizen groningermolens.nl/deondernemingvierhuizen
Bas Juk uit Zuidhorn; hij versterkt de gelederen op korenmolen Ebenhaëzer in Enumatil groningermolens.nl//ebenhaëzerenumatil
Nico Willems uit Eelde; hij gaat naar koren- en pelmolen Germania in Thesinge groningermolens.nl/germaniathesinge
Bert de Grijs uit Eelde; Bert gaat samen met Nico naar de Germania
We feliciteren de geslaagden van harte met hun succes en hopen, dat we in het voorjaar ook de vierde kandidaat van Winschoten mogen bijschrijven in de lijst van geslaagden.

THEO KERKHOFF OP DE STELLING VAN ZIJN ZESKANT VAN NIEBERT

Ingaande 2021 zal Theo Kerkhoff door de afdeling Groningen worden voorgedragen als instructeur op de zeskant te Niebert. Theo heeft gedurende een tweetal jaren als assistent-instructeur zich 'het klappen van de zweep' eigen gemaakt en zag dit bekroond met het slagen van Jouktje Oost en Bas Juk. Theo gaat nu zelfstandig verder en zal al zijn kennis investeren in een drietal leerlingen, die nu al 'lessen' in Niebert. Veel succes en ….plezier, Theo.

Op de laatstgehouden vergadering heeft het afdelingsbestuur helaas moeten besluiten, dat de najaarsvergadering vanwege covid-19 geen doorgang kan vinden. Ook de geplande bijeenkomst voor instructeurs staat hierdoor op losse schroeven. De instructeurs krijgen hierover nader bericht.

Toelatingsexamens
Op zaterdag 21 november werden de toelatingsexamens van het Gilde van Vrijwillige Molenaars, afdeling Groningen gehouden. In verband met de regels voor corona werden de examens deze keer op twee verschillende molens gehouden en de examencommissie beperkte zich tot drie personen (normaal vier). Ook dit was noodzakelijk in verband met de landelijke voorschriften van het Gilde voor wat betreft Covid-19.

De examens vonden plaats op Udema's molen te Ganzedijk en op De Goliath in de Eemshaven.
Alle drie de kandidaten gaven blijk van voldoende kunde en kennis en verwierven 'een ticket' voor het landelijk examen in het voorjaar van 2021.
Het betreft de volgende personen:
Jacqueline Sollart uit Bourtange; zij volgt de opleiding op Udema's molen te Ganzedijk bij Michel Steemers.
Sebastian Boer uit Winschoten; hij volgt de opleiding op molen Edens te Winschoten bij Jan Kugel.
Bé van Heuvelen uit Spijk; hij volgt de opleiding op molen De Hoop te Garsthuizen bij Dick Wijchgel.

We wensen ze alvast 'good luck' in het voorjaar.

Magda Strijkstra-Kalk en Anne Wieringa bij de Noordermolen in Noorddijk

Foto: Anjo de Haan